

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ

RED CROSS ACTIVITIES IN UKRAINE DURING THE FULL-SCALE INVASION OF UKRAINE BY RUSSIA

У статті тезисно описано історію створення організації Товариства Червоного Хреста в Україні; резюмовано, що організація є складовою частиною всесвітньої організації Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; є всеукраїнською, добровільною, гуманітарною організацією, що надає підтримку державі в гуманітарних справах під час конфліктів і в мирний час, що взаємодіє з державою у вирішенні надзвичайних ситуацій та надає допомогу найбільш вразливим верствам населення. Окреслено найважливіші потреби українців, які виникли у період повномасштабного вторгнення рф в Україну та під час російсько-української війни; виявлено та охарактеризовано основні напрями діяльності Товариства Червоного Хреста України, які здійснювалися організацією до вторгнення та з'явилися з лютого 2022 року й виникають щодня вже більше ніж два роки. Проведене експертне опитування, дало змогу проаналізувати у статті найактуальніші та найзатребуваніші, під час російсько-української війни, послуги для українців, окреслити їх основні проблеми; визначити якість послуг, які надаються Товариством Червоного Хреста; охарактеризувати основні напрями діяльності організації під час війни та можливості удосконалення діяльності Товариства у майбутньому.

Ключові слова: Товариство Червоного Хреста України, повномасштабне вторгнення,

російсько-українська війна, соціальні послуги, експертне опитування, інтерв'ювання.

The article describes the history of the Red Cross Society in Ukraine, summarizing that the organization is an integral part of the global organization of the International Red Cross and Red Crescent Movement; it is an all-Ukrainian, voluntary, humanitarian organization that supports the state in humanitarian affairs during conflicts and in peacetime, cooperates with the state in resolving emergencies and provides assistance to the most vulnerable segments of the population.

The author outlines the most important needs of Ukrainians that arose during the full-scale invasion of Ukraine by Russia and during the Russian-Ukrainian war; identifies and characterizes the main activities of the Ukrainian Red Cross Society, which were carried out by the organization before the invasion and have appeared since February 2024 and have been occurring daily for more than two years.

The expert survey made it possible to analyze in the article the most relevant and demanded services for Ukrainians during the Russian-Ukrainian war, to outline their main problems; to determine the quality of services provided by the Red Cross Society; to characterize the main activities of the organization during the war and the possibilities for improving the Society's activities in the future.

Key words: Ukrainian Red Cross Society, full-scale invasion, Russian-Ukrainian war, social services, expert survey, interview.

УДК [341.16:614.885]:355.01(470+571:477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.62.4>

Черкашина Т.О.

к.соціол.н.,
доцентка кафедри філософії,
соціології та соціальної роботи
Херсонський державний університет

Фертак К.А.

учениця 9 класу
Херсонський науковий ліцей
Херсонської обласної ради

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 року стало для українців днем, який кардинально змінив їхнє звичне життя. Почалося повномасштабне вторгнення російських військ на територію України. Страх, паніка та відчуття небезпеки змусили багатьох українців виїхати за кордон або переміститися в інші регіони країни, щоб убезпечити своїх близьких і рідних.

Закриття магазинів, інфраструктури, втрата роботи, неможливість забезпечувати себе чи родину, страх, паніка та відчай супроводжували українців тоді і продовжують тиснути на них і зараз.

Люди опинилися в біді й потребували допомоги, яку почали надавати різні міжнародні організації, волонтери, місцеві осередки, а подекуди просто пересічні люди й сусіди.

Однією з міжнародних організацій, яка розпочала надавати допомогу та підтримку українцям, стало Товариство Червоного Хреста України, що працювало як в окупованих містах, так і поза ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість досліджень у даній області сконцен-

тровані на вивченні історії появи, становлення та діяльності Товариства Червоного Хреста та ТЧХ в Україні в цілому.

Такі аспекти діяльності Товариства Червоного Хреста в Україні розглядалися у дослідженнях Безгинської К. М. [1], Грибан О. Г. [2], Лисенко Т. А. [1], Литовченко Т. А., Ореховського В. О. [5] та інших.

Постановка завдання. У своєму дослідженні ми намагались дослідити діяльність Товариства Червоного Хреста в Україні під час повномасштабного вторгнення рф в Україну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незалежне національне Товариство Червоного Хреста України розпочало свою діяльність безпосередньо після установа з'їзду, який відбувся з 15 по 18 квітня 1918 року в Києві. Після проголошення незалежності України в 1991 році Товариство Червоного Хреста УРСР отримало міжнародне визнання як абсолютно самостійна та єдина організація Червоного Хреста в Україні.

24 лютого 2022 року стало для українців днем, який кардинально змінив їхнє звичне життя. Почалося повномасштабне вторгнення

російських військ на територію України. Страх, паніка та відчуття небезпеки змусили багатьох українців виїхати за кордон або переміститися в інші регіони країни, щоб убезпечити своїх близьких і рідних.

Закриття магазинів, інфраструктури, втрата роботи, неможливість забезпечувати себе чи родину, страх, паніка та відчай супроводжували українців тоді і продовжують тиснути на них і зараз.

Люди опинилися в біді й потребували допомоги, яку почали надавати різні міжнародні організації, волонтери, місцеві осередки, а подекуди просто пересічні люди й сусіди.

Однією з міжнародних організацій, яка розпочала надавати допомогу та підтримку українцям, стало Товариство Червоного Хреста України, що працювало як в окупованих містах, так і поза ними.

З лютого 2022 року, у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну та загостренням військових дій, істотно зросла кількість соціальних груп і категорій людей, які потребують соціально-психологічної допомоги та психологічної підтримки. Товариство Червоного Хреста України бере участь у проекті з мінної безпеки, оскільки з 2014 року серед користувачів послуг ТЧХУ значна частина проживає вздовж лінії розмежування.

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну Товариство Червоного Хреста України не тільки зберегло свої напрямки діяльності, але й розширило коло отримувачів своїх послуг. Товариство почало опікуватися також іншими громадянами, які раніше не входили до бенефіціарів організації, але тепер потребують підтримки, допомоги, супроводу або втручання.

Для підтримки всього населення ТЧХУ з початку збройного конфлікту надає першу психологічну допомогу та базову психосоціальну підтримку як у місцях переміщення, так і в нових місцях проживання людей, які змушені були покинути свої домівки. Окрім того, волонтери ТЧХУ надають психосоціальну підтримку людям у пунктах видачі гуманітарної допомоги, де зазвичай є великі скупчення людей.

Понад 5500 людей похилого віку та маломобільних людей отримують допомогу на дому за напрямком «Соціальні послуги та догляд вдома».

На місцевому рівні районні, міські та обласні організації Товариства Червоного Хреста України активно підтримують вразливі соціальні групи. Волонтери та співробітники цих організацій видають продуктові набори, що містять крупи, макаронні вироби, консерви, цукор, борошно, олію та інші продукти тривалого зберігання. Також забезпечують гігієнічними засобами, такими як дитячі та дорослі

підгузки, чоловічі та жіночі засоби гігієни, дезінфікуючі розчини тощо.

У місцевих організаціях Товариства Червоного Хреста України, крім гуманітарної допомоги, проводяться соціально значущі заходи для вразливих соціальних груп та внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зокрема, організуються безкоштовні тренінги з першої допомоги, мінної безпеки, міжнародного гуманітарного права та інші.

24 лютого 2022 року стало переломним для українців, оскільки розпочалося повномасштабне вторгнення російських військ на територію України. Страх, паніка та відчуття небезпеки змусили багатьох українців виїхати за кордон або переміститися до інших регіонів країни, щоб зберегти життя своїх близьких. Частина українців залишилася в своїх домівках, деякі пережили окупацію або досі перебувають під окупацією. Інші взяли до рук зброю, щоб захищати територіальну цілісність своєї держави. В країні було запроваджено воєнний стан. Закриття магазинів, зупинка інфраструктури, втрата роботи, неможливість забезпечити себе чи свою родину, страх, паніка та відчай стали повсякденною реальністю українців і продовжують впливати на них. Люди потребували допомоги, яку почали надавати різні міжнародні організації, волонтери, місцеві осередки та навіть сусіди. Однією з таких організацій стало Товариство Червоного Хреста України, яке активно надає допомогу як в окупованих містах, так і поза ними.

На сьогодні по всій Україні функціонують понад 2000 осередків Товариства Червоного Хреста, в яких працюють близько 8000 волонтерів та 1500 співробітників. Основні напрями допомоги, які здійснюють філіали Товариства, включають:

- евакуацію людей з територій, де ведуться бойові дії;
- надання першої домедичної допомоги всім, хто її потребує;
- надання першої психологічної підтримки;
- видачу продуктових та гігієнічних наборів;
- догляд за маломобільними людьми вдома;
- будівництво тимчасового житла та реконструкцію пошкоджених будинків;
- надання грошової допомоги та продуктових ваучерів населенню на деокупованих територіях;
- інформування щодо профілактики найпоширеніших захворювань та зміцнення здоров'я;
- проведення просвітницької діяльності.

У 2022 році членами та волонтерами Товариства Червоного Хреста України було евакуйовано понад 300 тисяч людей, а також організовано супровід евакуаційних автобу-

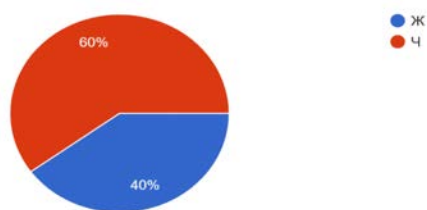
сів. Крім того, Товариство створило близько 120 мобільних медичних бригад для надання медичної допомоги у найвіддаленіших та небезпечних регіонах, включаючи зони воєнних дій, де доступ до медицини обмежений.

З метою дослідження пріоритетних напрямів діяльності, основних видів послуг та якості надання їх Товариством Червоного Хреста України під час повномасштабного вторгнення рф в Україну нами було проведено емпіричне дослідження.

У якості методів дослідження було обрано інтерв'ювання експертів, котре було проведене протягом жовтня – грудня 2023 р. Було опитано 30 респондентів віком від 14 до 59 років, які дали згоду на інтерв'ю. Респонденти, вік яких до 18 років (1 волонтер має 14 років) отримав згоду батьків для участі в опитуванні.

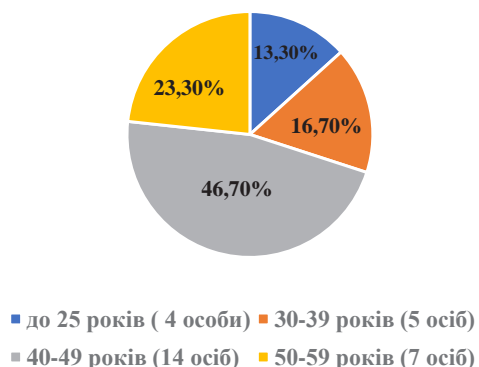
Експертами в нашому дослідженні виступили члени та волонтери Товариства Червоного Хреста України, які погодилися взяти участь у опитуванні.

За статтю експерти розподілилися таким чином:

Рис. 1. Стать респондентів

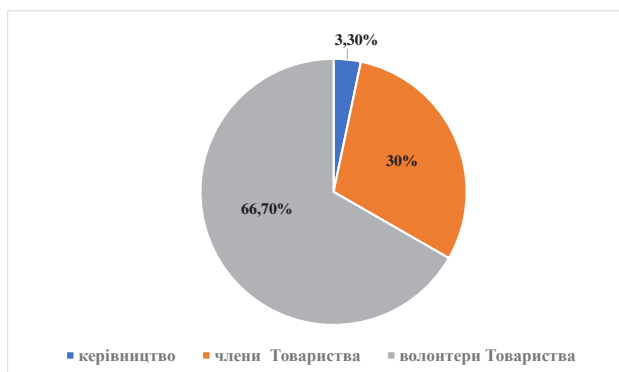
Вік респондентів, які виступили експертами в опитуванні зазначений на рис. 2.

Рис. 2. Вік респондентів

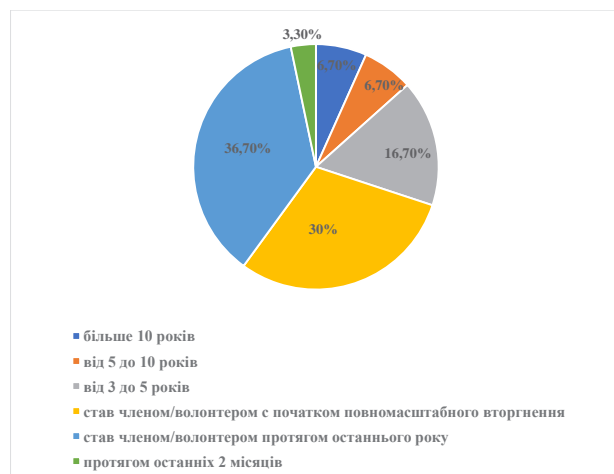
Щодо членства респондентів у ТЧХУ, то серед них до керівництва адміністративно-територіальної організації входить 3,3% опитаних, членами Товариства є 30% респондентів,

більша частина опитаних – 66,7%, є волонтерами Товариства Червоного Хреста України (див. рис. 3).

Рис. 3. Членство в Товаристві Червоного Хреста України

Цікаво також було дослідити, як довго респонденти беруть участь у діяльності ТЧХУ, і чи пов'язана їх така діяльність з повномасштабним вторгненням. Відповіді респондентів на питання «Скільки часу Ви є членом/волонтером ТЧХУ?» розподілилися наступним чином (див. рис. 4):

Рис. 4. Період членства в ТЧХУ

Результати опитування експертів показали, що:

1) Серед великого переліку послуг, які надавалися Товариством Червоного Хреста до повномасштабного вторгнення, співробітниками було зазначені наступні (послуги подані від найбільш поширених до найменш поширених):

- надання послуг самотнім та маломобільним верствам населення;
- надання допомоги населенню в період епідемій, пандемій та надзвичайних ситуацій;
- надання послуг малозабезпеченим верствам населення;
- надання послуг тим, хто опинився в складних життєвих обставинах;

- навчання першій медичній допомозі;
- надання гуманітарної допомоги тим, хто потребує (одяг, речі першої необхідності, продукти харчування тощо);
- сприяння донорству;
- надання першої медичної/психологічної допомоги.

2) З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну та під час воєнних дій на території України надає найактуальніші для населення послуги (послуги подані від найбільш поширених до найменш поширених):

- надання гуманітарної допомоги населенню на деокупованих територіях;
- надання гуманітарної допомоги внутрішньо переміщеним особам;
- участь у подоланні наслідків підриву Каховської ГЕС;
- надання послуг самотнім та маломобільним верствам населення;
- евакуація населення з місць, небезпечних для життя через військові дії;
- навчання першій домедичній/медичній допомозі;
- здійснення інформаційної роботи щодо мінної небезпеки;
- надання психосоціальної підтримки населенню;
- надання послуг тим, хто опинився в складних життєвих обставинах;
- міжнародна грошова/ "ваучерна" допомога;
- надання допомоги пораненим, хворим та особам, які постраждали від збройної агресії РФ;
- надання послуг малозабезпеченим верствам населення (взагалі);
- надання гуманітарної допомоги населенню на тимчасово окупованих територіях;
- допомога у відновленні домогосподарств;
- оснащення бомбосховищ та укриттів;
- надання послуг малозабезпеченим верствам населення (на окупованих та деокупованих територіях);
- добротність, благодійність;
- сприяння донорству;
- надання допомоги населенню в період епідемій, пандемій та надзвичайних ситуацій;
- здійснення навчально-просвітницької діяльності за різними напрямками;
- навчання з тактичної медицини;
- популяризація здорового способу життя;
- евакуація домашніх тварин;
- оснащення притулків/прихистків для внутрішньо переміщених осіб;
- робота з жертвами війни;
- допомога/прихист тваринам, які постраждали через військові дії.

3) З початком повномасштабного вторгнення кількість кількості отримувачів послуг/

бенефіціаріїв Товариства ЧХ України збільшилася. Але незважаючи на велику кількість бенефіціарів, якість послуг, що надає ТЧХУ, на думку респондентів є високою:

53% опитаних впевнені, що послуги ТЧХУ завжди були і залишаються якісними;

43,3% вважають, що послуги стали якіснішими через збільшення фінансування / донорства;

43,3% вказали на те, що якість послуг підвищилася завдяки високому рівню залученості до ТЧХУ волонтерів;

6,7% респондентів зазначили, що якість послуг менш якісна через обмеженість фінансування/донорства і велику кількість тих, хто потребує цих послуг;

30% працівників переймаються тим, що ТЧХУ не завжди може надати допомогу населенню на окупованих територіях;

20% опитаних турбує неможливість надати допомогу всім, хто її потребує через велику кількість клієнтів.

4) Серед основних позитивних аспектів діяльності ТЧХУ під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну респондентами виокремлено наступні:

- залученість до Товариства гарних людей, можливість бути корисним;
- злагоджена робота в команді, єдність, згуртованість;
- збільшення напрямів діяльності, мультифакторна допомога;
- можливість надання першої найнеобхіднішої допомоги, надання адресної допомоги;
- Червоний Хрест – це велика родина з великим серцем.

5) Серед перепон, що можуть заважати або навіть призупиняти чи затримувати можливості організації, було названо такі:

- розширити напрями допомоги людям; удосконалити роботу «гарячої» лінії;
- збільшити фінансування організації;
- збільшити кількість заходів й можливостей для навчання членів та волонтерів організації, їх «перезавантаження» та з метою профілактики професійного вигорання;
- уніфікувати звітність;
- покращити логістику та злагоженість з усіма регіональними осередками.

Висновки з проведеного дослідження. Велика кількість респондентів із числа волонтерів (66,7%) стали волонтерами Товариства Червоного Хреста з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну (30%) або ж протягом останнього року (36,7%), що вказує на бажання допомагати, бути корисними для людей в тяжкі для них та країни часи й на громадянську позицію, що вказує не на втому від війни, а на сили, які є і прокидаються в українців для допомоги один одному. Про це свідчить те, що протягом останнього року кількість

доєднаних до Товариства волонтерів навіть більша, ніж від початку повномасштабного вторгнення.

Статутні послуги Товариства Червоного Хреста в Україні в мирний час, з початком повномасштабного вторгнення, було розширено відповідно до потреб українців та викликів, з якими держава та її громадяни стикнулися під час російсько-української війни. Це і поява великої кількості внутрішньо переміщених осіб, які потребували допомоги, підтримки, місця перебування, роботи, одягу, побутових речей тощо. Це також мешканці територій, що було затоплено після підриву Каховської ГЕС, котрі потребували спасіння, евакуації, психосоціальної, гуманітарної, соціальної підтримки. Це вразливі категорії людей, які перебували або й досі перебувають в окупації та потребують задоволення хоча б первинних потреб: люди похилого віку, маломобільні особи, діти та усі, хто постраждав від збройної агресії.

Не зважаючи на те, що Червоний Хрест якісно виконує роботу з надання допомоги, підтримки, навчання, евакуації, відновлення, участі та вирішенні проблем українців, організація потребує ще більшого розширення різновидів послуг, більшого фінансування, залучення небайдужих людей до членства й волонтерства в Червоному Хресті, що як наслідок розширить можливості та різновиди допомоги, дозволить охопити більшу кількість клієнтів, надасть змогу відпочити та відновити сили волонтерам, ще більше активізувати командний дух, єдність, злагодженість на шляху до перемоги.

Зважаючи на вищезазначене, нами було окреслено подальші перспективні напрями

вивчення діяльності Товариства Червоного Хреста в Україні

- задоволеність бенефіціарів послугами ТЧХУ під час російсько-української війни;
- чинники мотивації до волонтерства у ТЧХУ під час російсько-української війни;
- проблеми та перспективи розвитку Товариства Червоного Хреста під час російсько-української війни та після Перемоги;
- діяльність та роль Товариства Червоного Хреста у післявоєнній відбудові України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безгинська К.М., Лисенко Т.А. Шлях милосердя: діяльність Товариства Червоного Хреста на Луганщині (1918–2018 рр.) //Огляди джерел та документальні нариси, 2018. С.27-40. URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/3-4.pdf> (дата звернення 15.10.2023).
2. Грибан О.Г. Діяльність Українського товариства Червоного Хреста (20-30-ті роки ХХ ст.) . Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, 2015. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8408/Gryban.pdf;jsessionid=F552E5B81B3FD52CD6D1DA27D85981BD?sequence=1> (дата звернення 09.11.2023).
3. Ореховський В.О. Діяльність Товариства Червоного Хреста в Україні в роки Першої Світової війни. URL: <http://visnyk-history.knlu.edu.ua/article/view/280706> (дата звернення 14.12.2023).
4. Статут Товариства Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/wpcontent/uploads/2021/10/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%A2%D0%A7%D0%A5%D0%A3-2021-D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> (дата звернення 27.10.2023).
5. Товариство Червоного Хреста України (офіційний сайт Організації). URL: <https://redcross.org.ua/en> (дата звернення 03.10.2023).